

УНИВЕРЗИТЕТ СИНГИДУНУМ
Департман за последипломске студије
Данијелова 32, Београд

ВЕЋУ ДЕПАРТМАНА ЗА ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ

Одлуком Већа Департмана за последипломске студије број 4-104/2025 од 08.05.2025. године, одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Ане Обрадовић, мастер, под називом: "Анализа фактора који утичу на висину ефективне пореске стопе пореза на добит правних лица која послују у оквиру групе правних лица" о чему подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и докторској дисертацији

Ана Обрадовић рођена је 01.12.1994. године у Београду, Република Србија, где је завршила основну и средњу економску школу „Нада Димић“. Основне студије на Пословном факултету Универзитета Сингидунум уписала је 2013. године. Дипломирала је 20.10.2017. на Пословном факултету на смеру Рачуноводство и ревизија са просечном оценом 9,75 и стекла звање: Дипломирани економиста. Назив дипломског рада био је „Анализа финансијских извештаја на примеру привредног друштва Златиборца“.

У септембру 2018. године завршила је мастер академске студије на Универзитету Сингидунум на студијском програму Интерна ревизија и форензика са просечном оценом 10 и стекла звање: Мастер економиста. Назив мастер рада био је „Примена Бенфордовог закона на финансијским извештајима и финансијска анализа трговинских ланаца у Републици Србији“. Била је стипендиста Универзитета Сингидунум школске 2014/2015. године. У току 2012. и 2013. године обавила је стручну праксу у финансијском сектору компаније Absolut Solutions, а у 2017. години обавља праксу у привредном друштву Каја Плус доо, Бољевци на пословима финансија и администрације.

Од 1. новембра 2017. године ангажована је на Универзитету Сингидунум, на радном месту Сарадник у настави на предметима Рачуноводство, Финансијско извештавање, Рачуноводствени информациони системи, Пословне финансије и Управљање ризиком. У

октобру наредне године бирања је у звање Асистент у настави у истој установи где и данас изводи наставу на поменутиим предметима. Члан је Организационог одбора Међународне научне конференције Финиз, у организацији Универзитета Сингидунум.

Након успешно завршеног мастера уписала је докторске студије на Универзитету Сингидунум у пољу друштвено – хуманистичких наука на студијском програму Савремено пословно одлучивање у рачуноводству и ревизији. Положила је свих 13 испита на докторским студијама са укупном просечном оценом 10,00. Комисија за оценоу и одбрану докторске дисертације под називом: “Детерминисање фактора ефективне пореске стопе правних лица која су део групе правних лица” одређена је 31.08.2023. године у саставу:

1. проф. др Вуле Миздраковић, ментор
2. проф. др Лидија Барјактаровић, председник
3. проф. др Милена Јакишић, члан

На основу позитивног извештаја Комисије Сенат Универзитета Сингидунум је 2023. године одобрио рад на изради докторске дисертације. За ментора је именован проф. др Вуле Миздраковић. Одлуком Већа Департамента за последипломске студије Универзитета Сингидунум број 4-104/2025 од 08.05.2025. године, промењена је Комисија за оценоу теме и подобности кандидата за израду докторске дисертације у следећи састав:

1. проф. др Вуле Миздраковић, ментор
2. проф. др Тијана Радојевић, председник
3. проф. др Александра Митровић, члан

док је тема дисертације промењена у: “Анализа фактора који утичу на висину ефективне пореске стопе пореза на добит правних лица која послују у оквиру групе правних лица”. Кандидаткиња је у међувремену написала и предала дисертацију под тим називом и овим извештајем именована Комисија износи своје мишљење и закључак.

Када је у питању научни рад, кандидаткиња има следећи објављени рад категорије **M23** чиме је испуњен предуслов за одбрану докторске дисертације: **Obradović, A., Mizdraković, V., Obradović, M. (2021) Liquidity and Solvency of Healthy and Bankrupt Entities: Do Financial Statements Show any Differences?, International Review, Vol. 8, No. 3-4, pp. 123-129.**

Преостали објављени радови (у загради наведена година категоризације):

Објављени радови у часописима

Gajić, T., Vukolić, D., Petrović, M. D., Blešić, I., Zrnić, M., Cvijanović, D., Sekulić, D., Spasojević, A., Obradović, M., **Obradović, A.**, Savić, I., Jovanović, J. M., Gajić, M., Lukić, D.,

Andelković, Ž. (2022) *Risks in the Role of Co-Creating the Future of Tourism in “Stigmatized” Destinations, Sustainability, Vol. 14, No. 23, pp. 1-19 (M22)*

Саопштења са међународног скупа штампано у целини

Kljajić, M., Pavićević, M., Obradović, M., **Obradović, A.** (2021) *Information and Communication Technologies: Use by Companies in the Republic of Serbia. International Scientific Conference on Information Technology and Data Related Research – Sinteza, Singidunum University, Belgrade, pp. 214-219-133 M33*

Mizdraković, V., Stanić, N., Mitić, V., **Obradović, A.**, Kljajić, M., Obradović, M., Stanišić, N. (2020) *Empirical Data on Financial and Audit Reports of Serbian Business Entities. International Scientific Conference FINIZ 2020 - People in the focus of process automation, Singidunum University, Belgrade, pp. 193-198. M33*

Obradović, M., Kljajić, M., **Obradović, A.**, Pavićević, M. (2020) *E-Services: Efficiency and Use in Modern Business. International Scientific Conference on Information Technology and Data Related Research - Sinteza, Singidunum University, Belgrade, pp. 128-133 M33*

Obradović, A., V. Mizdraković, V., Avlijaš, G. (2018) *Analysis of Audit Report Lag on Serbian Stock Exchange. International Scientific Conference FINIZ 2018, Singidunum University, Belgrade, pp. 113-117 M33*

Саопштења са скупа националног значаја штампано у целини

Кљајић (Глигорић), М., Кокић, Т., **Обрадовић, А.**, Боровчанин, Д. (2019) *Стратегијско управљање ресурсима привредног друштва: Компаративна анализа система за планирање пословних ресурса (ERP) и рачуноводствених информационих система (RIS). Међународна научна конференција Sinteza 2019, Универзитет Сингидунум, Београд, стр. 269-274. M63*

Кљајић (Глигорић), М., Миздраковић, В., **Обрадовић, А.** (2018) *Стратегије финансирања развојних пројеката јединица локалне самоуправе града Бијељине. Међународна научна конференција Синергија, Универзитет Синергија, Бијељина, стр. 1 – 4. M63*

Остали радови

Petković, M., **Obradović, A.** (2022) *Adoption of IFRS or US GAAP on intangible assets and the potential effect on the final result. A theoretical overview. Tax Avoidance, Accounting and Financial Reporting - The Perspective of the Visegrad Group Countries and Serbia.* Publisher: Publishing House of Wroclaw University of Economics and Business, Publishing House of Wroclaw University of Economics and Business, pp. 18-35 M14

Докторска дисертација кандидаткиње Ане Обрадовић, мастер је урађена на укупно 247 страна, од чега 32 стране чине Прилог и Списак литературе. Списак литературе обухвата 225 референци које чине научни радови, књиге, зборници радова, законски прописи, као и електронски извори. Уз основни текст дисертација садржи 38 табела и 18 графикана.

Докторска дисертација кандидаткиње Ане Обрадовић, мастер је била подвргнута провери софтвером за установљивање преклапања текста/плагијаризма (**iThenticate Plagiarism Detection Software**). Укупан процентуални износ запажених преклапања износи 7% укупног текста дисертације укључујући списак литературе и све остале делове рада.

1. Предмет и циљ истраживања

Предмет истраживања дисертације представља испитивање висине ефективних пореских стопа правних лица која су саставни део групе у Републици Србији. Предмет анализе су и фактори који утичу на висину стварног пореског оптерећења који узимају у обзир специфичности пословања на домаћем тржишту. Такође, пажња је посвећена и тестирању разлике ефективних пореских стопа правних лица која припадају групи и онима који нису саставни део групе правних лица. Анализом јавно доступних финансијских извештаја, утврдиће се да ли се анализом остварених перформанси узоркованих правног лица (у погледу ликвидности, профитабилности, задужености и сл.) могу издвојити факторе који утичу на висину ефективне пореске стопе.

Циљ истраживања јесте утврђивање кључних детерминанти који имају утицај на висину ефективних пореских стопа правних лица која су део групе правних лица. Један од циљева истраживања односи се на испитивање разлике у ефективним пореским стопама између правних лица која послују у оквиру групе и економски независних правних лица. Уколико разлика постоји, биће испитано да ли она показује да је стварно пореско оптерећење правних лица у Србији веће или мање од законског прописаног.

Научни циљ дисертације се огледа кроз допринос који дисертација даје домаћој литератури са аспекта стварног пореског оптерећења правних лица у Републици Србији и фактора који на њега утичу. Претходно наведено ће бити остварено тако што ће

бити приказан детаљан преглед и анализа ранијих међународних и домаћих радова у којима су разматрани различити фактори који могу утицати на повећање или смањење висине ефективне пореске стопе. Такође, анализом ће бити разматрани специфични фактори који до сада нису били предмет истраживања радова домаћих, а у појединим случајевима и радова страних аутора.

Друштвени циљ произилази из чињенице да овај рад може допринети бољем разумевању и информисању о трендовима кретања ефективних пореских стопа правних лица унутар групе и њиховом утицају на транспарентност, праведност опорезивања и одрживост пореског система. Друштвени допринос усмерен је на идентификацију неједнакости и недостатака у пореском систему који доприносе разликама у ефективним пореским стопама узоркованих правних лица, уочавање стратегија које правна лица користе како би умањила своје ефективне пореске стопе, испитивање могућих последица разлика у ефективним пореским стопама на конкурентност, инвестиционе одлуке и општи економски развој. Друштвени допринос дисертације огледа се и у примени резултата спроведеног истраживања од стране различитих стејкхолдера. Овај рад може пружити релевантне информације пореским властима, законодавцима, потенцијалним инвеститорима и другим правним лицима у циљу доношења одлука о пореској политици.

Хипотетички оквир истраживања

На основу представљеног проблема и предмета истраживања развијене су опште и посебне појединачне хипотезе које су представљаје полазну основу за спровођење истраживања:

X1: Правна лица која послују унутар групе успешније управљају порезом на добит у односу на економски независна правна лица;

X2: Анализом финансијских извештаја правних лица која послују унутар групе могу се издвојити фактори који утичу на висину ефективне пореске стопе.

На основу друге опште хипотезе (X2), дефинисане су следеће посебне хипотезе, и то:

X2.1: Фактори којима се мери профитабилност и принос правних лица која послују унутар групе имају утицај на ефективну пореску стопу;

X2.2: Фактори којима се мери ликвидност правних лица која послују унутар групе имају утицај на ефективну пореску стопу;

X2.3: Фактори којима се мери задуженост правних лица која послују унутар групе имају утицај на ефективну пореску стопу;

X2.4: Постоје специфични фактори који имају утицај на висину ефективне пореске стопе правних лица која послују унутар групе.

X3: Висина ефективне пореске стопе и вредности основних финансијских показатеља који утичу на њу разликују се пре и током пандемије COVID-19.

2. Методологија истраживања

Предложени метод истраживања је одређен предметом, циљевима и хипотезама научног истраживања. Стога су у раду примењене неке квалитативне и квантитативне методе, односно: основне, опитенаучне и методе и технике прикупљања података. Од основних метода најзаступљеније ће бити: аналитичке методе у виду анализе садржаја, апстракција, специјализација, класификација, дихотомија и дедуција; синтетичке методе у виду синтеза, конкретизација, генерализација и индукција; опитенаучне методе, и то: хипотетичко-дедуктивна, статистичка и компаративна. За анализу утицаја (позитивног или негативног) одабраних варијабли коришћене су следеће статистичке методе и технике:

- тестови нормалности (Shapiro-Wilk);*
- дескриптивна статистичка анализа (минимална вредност, максимална вредност, аритметичка средина, стандардна девијација, медијана);*
- корелациона анализа (Пирсонова корелација);*
- тестови за поређење група (t-test, ANOVA one-way, Bonferroni тест, Mann-Whitney U тест, Wilcoxon тест);*
- регресиона анализа (једноставна линеарна регресија, вишеструка регресија, робусна регресија, квантилна регресија и бинарна логистичка регресија).*

Предмет анализе били су јавно доступни финансијски извештаји и основни подаци о сваком правном лицу појединачно преузети са званичног сајта Агенције за привредне регистре (АПР). За неке од фактора који се разматрају било је потребно приказати и поступак калкулације истих (нпр. задуженост, профитабилност, ликвидност, капитална интензивност и сл.) Период истраживања је од 2018. до 2021. године. Истраживањем су обухваћена правна лица која су била део групе правних лица и која су у поменутом периоду имала остварен добитак пре опорезивања (што омогућава израчунавање ефективне пореске стопе). За утврђивање да ли је правно лице део групе или не, коришћени су подаци обелодањени у напоменама уз финансијске извештаје за сва анализирана правна лица током целог периода истраживања. Као основни алат за анализу прикупљених података коришћени су следећи програмски пакети: Microsoft office –Excel и Statistical Package for the Social Sciences – SPSS IBM.

3. Кратак приказ садржаја докторске дисертације

Структуру дисертације чини увод, шест поглавља и закључна разматрања. У уводу рада размотрен је проблем истраживања дисертације - опорезивање правних лица, кроз утицај фискалне политике на јавне финансије, као и утицаја пореске политике на свеобухватан раст и развој привреде са посебним акцентом на порез на добит правних лица као инструментом пореске политике. У том контексту, размотрена је појава пореске евазије, као и ефективна пореска стопа као инструмент мерења успешности управљање порезом на добит.

Поглавље под називом „Теоријско – методолошке поставке дисертације” обухвата проблем и предмет истраживања, развој хипотеза, као и значај изабране теме. Поред тога, у оквиру истог поглавља, дефинисан је просторни и временски оквир истраживања, представљени су научни и друштвени циљ истраживања, описан је узорак истраживања и примењене методе и технике истраживања.

У наредном поглављу под називом: „О групама правних лица, консолидацији финансијских извештаја и пореском консолидовању” представљен је појам групе правних лица, критеријуми за разврставање група правних лица према актуелној регулативи, представљена је пореска консолидација као привилегија групе правних лица. Ради бољег уочавања бенефита примене пореске консолидације, креирани су илустративни примери пореског консолидовања уз одговарајуће обрачунае. Такође, дат је осврт на порески систем у Републици Србији, детаљније разрађен појам ефективне пореске стопе и различити приступи њеном мерењу.

Четврто поглавље под називом „Преглед литературе са различитих аспеката из области ефективне пореске стопе” бави се представљањем трендова кретања висине ефективне пореске стопе широм света, затим регионалним карактеристикама ефективних пореских стопа, као и односом између законске и ефективне пореске стопе.

Наредно поглавље под називом „Преглед и анализа литературе са аспекта фактора који утичу на ефективну пореску стопу” надовезује се на претходно поглавље са циљем да укаже на резултате ранијих истраживања и анализира до сада најчешће примењене детерминанте ефективне пореске стопе. Детаљна анализа најчешће коришћених детерминанти ефективне пореске стопе спроведена је како би се на адекватан начин извршио одабир фактора који би могли бити од значаја за анализу правних лица у Републици Србији.

У оквиру шестог поглавља под називом: „Емпијско истраживање у вези са анализом фактора који утичу на ефективну пореску стопу” приказана је методологија истраживања, описан је процес прикупљања података за потребе истраживања, дефинисана зависна и независне варијабле и приказан поступак прерачунавања свих коришћених варијабли.

У последњем поглављу под називом: "Приказ резултата истраживања, тумачење и дискусија добијених резултата" приказани су резултати спроведеног истраживања, извршена оцена постављених хипотеза, тј њихово потврђивање или одбијање уз пратећу дискусију добијених резултата.

На крају дисертације изнета су закључна разматрања целокупног истраживања, са акцентом на могуће правце употребе презентованих резултата од стране различитих стејкхолдера, као и будућих праваца истраживања из ове области. Након закључних разматрања, приказан је списак литературе коришћене у изради ове дисертације као и одговарајући прилози.

4. Постигнути резултати и научни допринос докторске дисертације

Ова дисертација представља емпиријско истраживање висине ефективних пореских стопа у контексту група правних лица у Републици Србији и даје допринос домаћој литератури из области фискалне економије и рачуноводства. У теоријском смислу, рад је потврдио релевантност одређених теорија у условима домаће привреде. Приказани резултати попут веће ЕПС код већих правних лица и ниже ЕПС код профитабилнијих правних лица дају подршку постојећим теоријским оквирима (теорији политичке моћи vs. трошкова, теорији управљања резултатима, итд.) у специфичном окружењу транзиционе економије. Такође, ова дисертација је обухватила и анализу периода глобалне економске кризе изазване COVID-19 пандемијом и показала како оно може утицати на висину стварног пореског оптерећења. Овај мултидисциплинарни приступ увећава научну вредност рада и може послужити као основа за будућа истраживања која спајају корпоративне финансије и пореску политику.

Резултати истраживања имају корисне импликације за креаторе пореске политике у Републици Србији. Узимајући у обзир да су резултати указали на то да припадност правног лица групи може утицати на смањење ЕПС, може се закључити да би требало повећати подстицање примене пореске консолидације. Дугорочно посматрано, пореска консолидација може повећати ефикасност великих пословних система, смањити административне трошкове (јединствен порески биланс уместо више појединачних) и елиминисати двоструко опорезивање интерних трансфера добити. Регулатори би требало да континуирано унапређују надзор над трансферним ценама и трансакцијама унутар група. Дакле, пореска политика мора остати проактивна у детекцији и санкционисању злоупотреба. Повећање пореске транспарентности је такође веома значајно и допринело би већој одговорности и поверењу јавности, а посредно би дестимулисао менаџмент правних лица да се служе ризичним стратегијама избегавања пореза које би могле нарушити углед компаније.

Даље, пораст стварног пореског оптерећења током периода кризе указује на то да у економски нестабилним периодима, постојећа пореска регулатива можда не пружа довољно аутоматских стабилизатора привреде. Иако су током COVID-19 пандемије примењене одређене пореске олакшице и одлагања, чињеница да је просечна ЕПС порасла сугерише да су правна лица у периоду кризе плаћала већи износ пореза. Наведено имплицира да би креатори пореске политике требало да размотре прецизније механизме за ублажавање пореског терета у ванредним околностима како би ефективна стопа остала приближно стабилна, уместо да расте када је пословање угрожено. На пример, систем аконтација пореза на добит могао би бити реформисан – уместо фиксних месечних аконтација заснованих на претходној години (што је у 2020. многа правна лица оптеретило јер су плаћали аконтације на основу добрих резултата из 2019, иако су у 2020. трпела пад), треба омогућити брже усклађивање аконтација са текућим резултатима или увести варијабилне аконтације сразмерне оствареном промету. Ефективна пореска стопа пореза на добит, као показатељ, одражава висину реалног пореског оптерећења и стога има импликације и на ширем макроекономском плану. Ова дисертација указује да су у посматраном периоду многа домаћа правна лица била изложена пореском терету који је у просеку нешто виши од законског. Резултати сугеришу да, на нивоу привреде, постоји простор да се пореска политика активније примени као инструмент индустријске политике (нпр. олакшице за одређене секторе који су показали натпросечно оптерећење или пак подстицаји за примену консолидације и удруживање правних лица ради повећања ефикасности). Чињеница да је пандемија допринела повећању ЕПС би требало да послужи креаторима пореске политике с обзиром да је потребно пројектовање мера за опоравак привреде након пандемије како би се правним лицима омогућио раст и развој након периода кризе. Дакле, стабилан и предвидив порески систем, уз конкретне подстицаје, може бити фактор који ће убрзати опоравак и дугорочно побољшати инвестициону климу у Републици Србији.

5. Мишљење и предлог Комисије о докторској дисертацији

На основу свега изложеног Комисија је мишљења да докторска дисертација кандидаткиње Ане Обрадовић, мастер по својој теми, приступу, структури и садржају рада, квалитету и начину излагања, методологији истраживања, начину коришћења литературе, релевантности и квалитету спроведеног истраживања и донетим закључцима задовољава критеријуме захтеване за докторску дисертацију, те се може прихватити као подобна за јавну одбрану.

Сагледавајући укупну оцену докторске дисертације кандидаткиње Ане Обрадовић, мастер, под називом "Анализа фактора који утичу на висину ефективне пореске стопе пореза на добит правних лица која послују у оквиру групе правних лица" предлажемо Већу департамента за последипломске студије и Сенату Универзитета

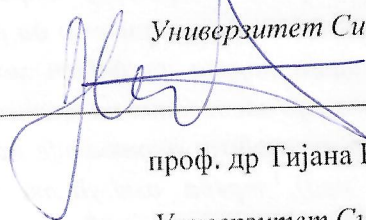
Сингидунум да прихвати напред наведену докторску дисертацију и одобри њену јавну одбрану.

Београд, 05.06.2025. године

Чланови комисије:

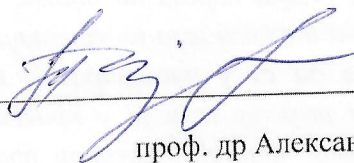
проф. др Вуле Миздраковић

Универзитет Сингидунум

проф. др Тијана Радојевић

Универзитет Сингидунум

проф. др Александра Митровић

Факултет за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи,

Универзитета у Крагујевцу

